

**Лекарь С.І.**

Університет державної фіскальної служби України

## КОНТРОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

*Інтеграція української економіки у світову вимагає перегляду теоретичних та методологічних підходів до оцінки її ефективності та конкурентоспроможності, а також захищеності. Це зумовлює необхідність та особливу значимість діяльності держави, спрямованої на вдосконалення правового регулювання функціонування економічної системи держави. Одним із факторів підвищення конкурентоспроможності національної економіки є контрольована та прозора система державного регулювання державної допомоги.*

*Складна соціально-політична та військова ситуація в Україні супроводжується збільшенням кількості загроз для економічної безпеки. Це призвело до необхідності перегляду підходів до розуміння ролі і значення національної економічної безпеки. Економічна безпека – це не тільки захищеність національних інтересів, а й готовність і здатність інститутів влади створювати механізми реалізації та захисту національних інтересів розвитку вітчизняної економіки, одним з яких є інститут контролю за наданням і використанням державної допомоги.*

*Державна допомога становить, по суті, вплив на конкуренцію та торгівлю у формі субсидій, податкових пільг та інших форм державних концесій на користь певних фірм, отже, може мати негативний вплив на інші фірми. У кожній державі (зокрема, в усіх державах ЄС та СОТ) більшою чи меншою мірою забезпечується підтримка економічної діяльності (тобто підтримка промислових секторів, певних фірм, регіонального розвитку, інновацій, інвестицій, розвитку торгівлі, малого бізнесу, а також таких ключових галузей, як транспорт, сільське господарство та оборонна промисловість) шляхом запровадження різних інструментів підтримки.*

**Ключові слова:** державна допомога, субсидії, державний контроль, державна безпека, економічна безпека.

**Постановка проблеми.** Інтеграція української економіки у світову вимагає перегляду теоретичних та методологічних підходів до оцінки її ефективності та конкурентоспроможності та захищеності. Це зумовлює необхідність та особливу значимість діяльності держави, спрямованої на вдосконалення правового регулювання функціонування економічної системи держави. Одним із факторів підвищення конкурентоспроможності національної економіки є контрольована та прозора система державного контролю за наданням державної допомоги суб'єктам господарювання.

Необґрунтовані державні гарантії за рахунок бюджетних коштів, сумнівні податкові пільги, вибіркові списання податкового боргу, безпідставні дотації окремим держкомпаніям – усе це та багато інших інструментів стали «невід'ємною» частиною (а точніше – гальмом) української економіки. Державна підтримка окремих галузей економіки та обраних суб'єктів господарювання за роки незалежності стала в Україні широко відомим інструментом, практика застосування якого засвідчила, що залежно від суб'єкта його використання державна підтримка може йти як на користь державі за рахунок стимулювання та подальшого розвитку перспективних галузей, так і на шкоду бізнесу в разі використання отриманих від держави благ задля спотворення конкуренції [1].

Зобов'язання України щодо створення ефективної системи контролю державної допомоги суб'єктам господарювання, за зразком системи, яка наявна у Європейському Союзі, передбачені низкою міжнародних угод. Найбільш чіткі вимоги до такої системи встановлено у статтях 262–267 частини 2 «Державна допомога» Глави 10 «Конкуренція» Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Зазначені вимоги стосуються: впровадження основних принципів ЄС у сфері

державної допомоги; забезпечення інституційної спроможності незалежного органу з питань державної допомоги; розроблення підзаконних нормативно-правових актів з питань державної допомоги суб'єктам господарювання з урахуванням первинного та вторинного законодавства ЄС, судової практики Суду ЄС, рамковими положеннями, керівними принципами та іншими чинними адміністративними актами Європейського Союзу; забезпечення прозорості [2].

Державна допомога становить, по суті, вплив на конкуренцію та торгівлю у формі субсидій, податкових пільг та інших форм державних концесій на користь певних фірм, отже, може мати негативний вплив на інші фірми. У кожній державі (зокрема, в усіх державах ЄС та СОТ) більшою чи меншою мірою забезпечується підтримка економічної діяльності (тобто підтримка промислових секторів, певних фірм, регіонального розвитку, інновацій, інвестицій, розвитку торгівлі, малого бізнесу, а також таких ключових галузей, як транспорт, сільське господарство та оборонна промисловість) шляхом запровадження різних інструментів [3, с. 3]. Глобалізація світових економічних зв'язків робить цей процес незворотнім, а з іншого боку, ще більш небезпечним.

**Аналіз останніх досліджень.** Питанням правового регулювання надання державної допомоги приділяли увагу такі дослідники, як: О.О. Бакалінська, М.Я. Бараш, З.М. Борисенко, Н.М. Бугаєнко, О.О. Костусев, Т.М. Кравцова, Н.І. Лещенко, Д.В. Лічак, Г.М. Лозова, Т.В. Некрасова, О.В. Нів'євський, С.С. Онищенко, О.О. Плетньова, К.В. Смірнова, С.В. Таран.

**Метою статті** є аналіз чинного конкурентного законодавства України в сфері контролю державної допомоги та його впливу на забезпечення сталості розвитку економіки України.

**Виклад основного матеріалу.** Відповідно до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» «державна допомога» означає «підтримку в будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності».

Отже, державна підтримка є державною допомогою, якщо одночасно виконуються такі умови: підтримка надається суб'єкту господарювання; фінансування державної підтримки здійснюється за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресур-

сів; підтримка створює переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності; підтримка спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції. Згідно з частиною першою статті 4 Закону державна допомога полягає у передачі ресурсів держави чи місцевих ресурсів окремим суб'єктам господарювання, а також у втратах доходів відповідних бюджетів. Частина перша статті 4 Закону містить невичерпний перелік форм, в яких може реалізовуватися державна допомога.

Таким чином, надання комунального майна суб'єктам господарювання в безоплатне користування; списання безнадійної заборгованості з орендної плати, неустойки, пені та невідшкодованих витрат на вчинення виконавчих написів нотаріуса за оренду об'єктів комунальної власності; збільшення статутного капіталу комунальних/державних підприємств; надання відповідної субвенції між місцевими бюджетами комунальному підприємству; звільнення від сплати орендної плати суб'єктів господарювання, в тому числі на період літніх канікул тих суб'єктів господарювання, які орендують комунальне майно в навчальних закладах міста і надають послуги, пов'язані з навчально-виховним процесом; фінансова підтримка громадським об'єднанням осіб з інвалідністю; фінансова підтримка на виконання статутної діяльності (заробітна плата, оплата послуг за друк газет та інші видатки); надання фінансової підтримки громадським організаціям у межах затверджених програм соціального захисту окремих категорій населення є державною допомогою за умови дотримання вищезазначених умов [4].

Згідно з пунктом 3 абзацу другого частини першої статті 4 Закону «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» надання податкових пільг є формою державної допомоги. Центральні та місцеві органи державної влади, а також органи місцевого самоврядування протягом року з дня набрання чинності Законом зобов'язані подати Антимонопольному комітету України повідомлення про чинні програми підтримки суб'єктів господарювання, що передбачають надання податкових пільг, які існували на 02.08.2017, відповідно до розпорядження Антимонопольного комітету України від 04.03.2016 № 2-рп «Про затвердження Порядку подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 04.04.2016 за № 501/28631.

Поняття «державна допомога» головним чином стосується впливу на конкуренцію та торгівлю

через надання субсидій, податкових пільг та інших форм державної підтримки. На практиці вона може мати багато форм, до яких належать: прями бюджетні кредити, податкові відстрочки, надання державних гарантій за кредитами, списання боргів та штрафів тощо. Слід зазначити, що за загальним правилом «державна допомога» є забороненою та недопустимою для конкуренції. Проте вона може бути дозволена у випадках, передбачених законодавством, після відповідного дослідження та оцінки Антимонопольним комітетом України.

Розмір наданої державної підтримки у 2017 р. в Україні, за даними центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (надавачів державної допомоги), становив 5 608,95 млн грн. [5]. Разом із тим видатки бюджету за класифікацією КЕКВ 3210 «Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям)» у 2017 р. становили 13 700,97 грн. [6]. Як бачимо, видатки бюджету в разі перевищують показники вартості державної допомоги, які були подані надавачами державної допомоги, що свідчить про неповноту звітування центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування як надавачів державної допомоги [7, с. 19].

У рамках системи ЄС контроль за державною допомогою є необхідною гарантією збереження ефективної конкуренції та вільної торгівлі на спільному ринку. Концепція державної допомоги носить об'єктивний характер і не залежить від форми або намірів держави, що надає таку допомогу. Законодавство ЄС, зокрема частина 1 статті 107 Договору, містить основні критерії визначення самого поняття державної допомоги [8]. Так, у статті 107(1) «Договору про функціонування Європейського Союзу» (далі – ДФЕС) передбачені загальні основи функціонування системи державної допомоги в ЄС. Вона містить такі положення: «Якщо в Договорах не обумовлено інше, допомога, яку в будь-якій формі надає держава-член або яку надано за рахунок державних ресурсів, що спотворює або загрожує спотворити конкуренцію, надаючи переваги певним суб'єктам господарювання або виробництву певних товарів, є несумісною із внутрішнім ринком тією мірою, якою вона впливає на торгівлю між державами-членами».

У практиці Європейської Комісії та Європейського Суду справедливості спостерігається динамічний підхід до тлумачення поняття «допомога». Зокрема, у прецедентному праві визнається, що тлумачення цього поняття відсутнє і присутність

елементів допомоги визначається на основі впливу відповідного заходу на конкуренцію та торгівлю, а також міри, до якої він створює переваги для обраних фірм або галузей. Крім того, Європейська Комісія обґрунтовує відсутність визначення тим, що запровадження будь-якого визначення могло б створити або створило б для держав-членів можливість його обходу шляхом прийняття галузевих або економічних політик [9, с. 27].

Правило несумісності державної допомоги зі спільним ринком не означає повномасштабної заборони. Приймаючи рішення про те, чи підпадає та чи інша державна допомога під дію заборони, Європейська Комісія розглядає три категорії допомоги – горизонтальну (міжгалузеву), регіональну та галузеву – і використовує різні підходи до цих категорій [10, с. 33]. При цьому у відповідних методологічних документах ЄС [11–13] умовний поділ допомоги на горизонтальну, регіональну (як специфічний складник горизонтальної) та галузеву зумовлений цілями втручання.

7 січня 2019 р. Європейська Комісія оприлюднила своє бачення подальшого розвитку системи контролю державної допомоги. Європейська Комісія планує подати законодавчу пропозицію Раді ЄС та Європейському Парламенту щодо продовження дії сімох документів, які регулюють правила щодо державної допомоги в ЄС ще на 2 роки, тобто до 2022 р.

Європейська Комісія також продовжує оцінку їх положень з метою подальшої можливої реактуалізації. Зокрема, це такі документи: 1) Регламент про загальні блокові виключення (GBER); 2) Регламент про правило de minimis; 3) Рекомендації щодо регіональної державної допомоги; 4) Керівництво щодо державної допомоги для сприяння ризиковим капіталовкладенням; 5) Керівництво щодо державної допомоги у сфері охорони навколишнього середовища та енергетики; 6) Керівництво щодо державної допомоги для порятунку та реструктуризації підприємств; 7) Повідомлення щодо важливих проєктів спільного європейського інтересу (IPCEI). Європейська Комісія планує провести відповідний «аналіз придатності» й інших документів щодо регулювання державної допомоги в ЄС. «Перевірка придатності» передбачає внутрішній аналіз ЄК та публічні консультації, а також у деяких випадках дослідження, підготовлені зовнішніми консультантами, або цільові консультації конкретних зацікавлених сторін (стейкхолдерів) [14, с. 17].

Останнім часом для подолання системної економічної кризи в національній економіці

одним з основних завдань для держави є встановлення умов та всебічної підтримки для розвитку суб'єктів господарської діяльності. Як свідчить сучасний світовий досвід, досягнення міцного конкурентоспроможного стану економіки неможливе без забезпечення раціонального балансу між державним втручанням в економічні процеси і саморегуляцією внутрішнього ринку. Слабка неефективна держава не спроможна забезпечити прийняття стратегічних рішень з урахуванням усіх можливих політичних, соціальних, економічних та інших наслідків, що своєю чергою уповільнює процес формування ринку, призводить до згорання активної діяльності в соціальній сфері, спричиняє гальмування людського розвитку, стає небезпечною і для суспільства, і для підприємців.

Державний вплив на економічні процеси здійснювався і здійснюється нині у всіх країнах світу. Не може бути створена ефективна ринкова економіка без активної регулюючої ролі держави [15, с. 8].

На нашу думку, саме міжнародні зобов'язання України і особливо Угода про асоціацію між Україною та ЄС стали основною рушійною силою на шляху побудови системи надання державної допомоги суб'єктам господарювання. Застосування досвіду європейських партнерів та положень законодавства країн-учасниць ЄС дасть змогу створити європейську систему моніторингу й контролю за наданням державної допомоги суб'єктам господарювання, що, своєю чергою, позитивно вплине на розвиток економічної конкуренції в Україні. З огляду на європейський досвід, вважаємо за потрібне рекомендувати представникам Уповноваженого органу – Антимонопольного комітету України (АМК України) для кваліфікації заходів підтримки, що надаються суб'єктам господарювання, як державної допомоги визначити, що: підтримка надається за рахунок коштів держави або органів місцевого самоврядування; реципієнтом є суб'єкт господарювання; сфера надання підтримки є пріоритетною для економічного і соціального розвитку (цільове та галузеве спрямування державної допомоги); надання підтримки забезпечує перевагу суб'єкта господарювання; внаслідок такої переваги може бути обмежена конкуренція на ринку; отримання підтримки суб'єктом господарювання впливає чи може вплинути на торгівлю чи іншу діяльність суб'єкта господарювання-конкурента або його становище на ринку.

Крім того, в чинному Законі мають бути чітко визначені межі підтримки суб'єктів господарю-

вання з боку держави, дотримання яких не вимагає дозволу з боку антимонопольних органів. Це не звільняє надавачів державної допомоги від обов'язку повідомляти Уповноваженому органу про її надання.

Гарантію захисту державою економічної конкуренції закріплено в статті 42 Конституції України, що підкреслює важливість цього принципу ринкової економіки для функціонування української держави. Свою реалізацію ця гарантія дістала у державній конкурентній політиці.

Обґрунтована та належна державна допомога є допустимим, а в окремих випадках (наприклад, у кризовий період) необхідним інструментом державного регулювання для досягнення загальнонаціональних цілей. Разом із тим неконтрольованість та непропорційність державної допомоги, як правило, нівелюють позитивні наслідки: підтримка неефективних компаній фактично відбувається за рахунок більш ефективних, що у середньо- та довгостроковій перспективі веде до втрати конкурентоспроможності країни. Поява будь-яких переваг у суб'єктів господарювання на ринку не в результаті реалізації власної стратегії розвитку суперечить цілям сучасної ринкової економіки. Відбувається спотворення конкуренції, яка нині означає не лише жорстке суперництво, а «цивілізоване змагання на основі дотримання встановлених «правил гри» [16].

Державний контроль у сфері економічної конкуренції здійснюється антимонопольними органами в різних формах і напрямках.

Слід звернути увагу на європейський досвід здійснення попереднього контролю в сфері державної допомоги. Країни-члени ЄС, за загальним правилом, не можуть приступати до реалізації програм державної допомоги до їх затвердження Європейською комісією (принцип “standstill”). Крім цього, важливим є розгляд кожного окремого випадку індивідуальної допомоги (ad hoc) та допомоги за схемами (case-by-case control), що значно зменшує можливість залишення деяких проєктів поза контролем та, відповідно, зменшує обсяг допомоги, який може спотворити конкуренцію [17, с. 57]. Аналогічні правила містяться і в українському законодавстві.

Варто зазначити про особливе значення повноваження АМК України щодо введення реєстру державної допомоги, який створений на момент набрання чинності законодавства про державну допомогу. Метою введення такого реєстру в ЄС є забезпечення всіх зацікавлених осіб детальною та вільною для доступу (зокрема, через



друковані видання та Інтернет) інформацією щодо всіх рішень у сфері державної допомоги, які приймаються Комісією [18]. У такий спосіб забезпечується прозорість прийняття рішень уповноваженим органом контролю, що є гарантією утримання цього органу від зловживань та корупції. Прозорість є важливою характеристикою прийняття рішень конкурентними органами, оскільки для ефективного планування господарської діяльності приватному сектору необхідне чітке розуміння правових обмежень [19]. Функціонування та ведення реєстру АМК України здійснюється відповідно до ст. 16 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та відповідно до «Порядку ведення та доступу до реєстру державної допомоги суб'єктам господарювання» [20].

**Висновки.** Закріплення ознак та форм державної допомоги в Законі України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» не повністю врегулює питання віднесення того чи іншого заходу підтримки до державної допомоги. Проблемою нового законодавства про державну допомогу є недосконалість процедури визначення заходу підтримки, передбаченого законодавством як державної допомоги. У разі кваліфікації заходів підтримки, що надаються суб'єктам господарювання як державна допомога, Антимонопольний комітет України має встановити, що: підтримка

надається за рахунок коштів держави або органів місцевого самоврядування; реципієнтом є суб'єкт господарювання; сфера надання підтримки є пріоритетною для економічного і соціального розвитку (цільове та галузеве спрямування державної допомоги); надання підтримки забезпечує перевагу суб'єкта господарювання; внаслідок такої переваги може бути обмежена конкуренція на ринку; отримання підтримки суб'єктом господарювання впливає чи може вплинути на торгівлю чи іншу діяльність суб'єкта господарювання-конкурента або його становище на ринку.

Складна соціально-політична та військова ситуація в Україні супроводжується збільшенням кількості загроз для економічної безпеки. Це призвело до необхідності перегляду підходів до розуміння ролі і значення національної економічної безпеки. Економічна безпека – це не тільки захищеність національних інтересів, а й готовність і здатність інститутів влади створювати механізми реалізації та захисту національних інтересів розвитку вітчизняної економіки, одним з яких є інститут контролю за наданням і використанням державної допомоги. З огляду на це його законодавче визначення та створення ефективної системи контролю державної допомоги допоможе усунути одне із джерел корупційних ризиків та дасть змогу підвищити рівень захищеності в економічних правовідносинах.

#### Список літератури:

1. Коваль Ю. Державна допомога vs конкуренція: хто кого? *Юрист&Закон*. 2017. № 30. URL: [http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine\\_article/EA010643](http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA010643) (дата звернення: 15.07.2019).
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014. *Офіційний вісник України* від 26.09.2014. 2014 р., № 75, том 1, стор. 83, стаття 2125.
3. *Державна допомога*. Рекомендації щодо приведення національного законодавства України у відповідність до вимог *acquis* Європейського Союзу. Київ : Центр європейського та порівняльного права, 2004. С. 3. URL: [www.eclc.gov.ua/recomm/state\\_aid.pdf](http://www.eclc.gov.ua/recomm/state_aid.pdf) (дата звернення: 15.07.2019).
4. Роз'яснення питань застосування законодавства у сфері державної допомоги. / Антимонопольний комітет України № 35-pp/дд від 05 жовтня 2017 р. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/139865> (дата звернення: 15.07.2019).
5. Портал державної допомоги. URL: <http://pdd.amc.gov.ua> (дата звернення: 15.07.2019).
6. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (дата звернення: 20.07.2019).
7. Тенденції змін стану конкурентного середовища в економіці України у 2016 році : звіт про науково-дослідну роботу / О. Бакалінська та ін.; Антимонопольний комітет України, Центр комплексних досліджень із питань антимонопольної політики. Київ, 2017. 233 с. Деп. в УкрІНТЕІ, № держреєстрації 0117U000188.
8. Nitsche R. Study on methods to analyze the impact of State aid on competition / R. Nitsche, P. Heidhues. European Commission. Directorate-General for Economic and Financial Affairs. 2006. URL: [http://ec.europa.eu/economy\\_finance/publications/publication804\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication804_en.pdf) (дата звернення: 20.07.2019).
9. Право та політика у сфері державної допомоги. Гармонізація законодавства України зі стандартами ЄС / Ю. Стюарт, С. Цемнолонскіс, Я. Рогінська. Київ : Альфа Реклама, 2016. С. 27.
10. Бегунський Л. Створення системи моніторингу та контролю за державною допомогою в Україні. Концепція, виклики та наслідки / пер. з англ. М. Чеботарьова Київ : РМ group, 2010. С. 33.

11. State Aid control. Scoreboard – Conceptual and methodological remarks / European Commission. Directorate – General for Competition. 1993. URL: [http://ec.europa.eu/competition/state\\_aid/studies\\_reports/conceptual\\_remarks.pdf](http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/conceptual_remarks.pdf).
12. Vademecum. Community law on State aid / European Commission. Directorate General for Competition. 2008. URL: [http://ec.europa.eu/competition/state\\_aid/studies\\_reports/vademecum\\_on\\_rules\\_09\\_2008\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/vademecum_on_rules_09_2008_en.pdf) (дата звернення: 20.07.2019).
13. Facts and figures on State aid in the EU Member States / Commission Staff working document. 2011. URL: [http://ec.europa.eu/competition/state\\_aid/studies\\_reports/2011\\_autumn\\_working\\_paper\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/2011_autumn_working_paper_en.pdf) (дата звернення: 20.07.2019).
14. Кулик О. Система державної допомоги в Україні: як європейські вимоги можуть зробити більш ефективною. Київ : ГО «Український центр європейської політики» 2019. 60 с.
15. Государственное регулирование экономики : учебное пособие для вузов / под ред. проф. Т.Г. Морозовой. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. 328 с.
16. Споживчий ринок України: методологія дослідження та регулювання : монографія / за ред. Л.О. Лігоненко. Київ : Київ. нац. торг. екон. ун-т. 2007. 554 с.
17. Онищенко С.С. Контроль за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції при наданні та використанні державної допомоги суб'єктам господарювання (організаційно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 217 с.
18. Ryan S. Recent developments in the area of State Aid and State Aid reform in the EU. Taiex Seminar. Kyiv, 4–5 March 2008. P. 27.
19. Конкурентне право та політика в Україні : Огляд ОЕСР (00 2008 1N 3P1) № 88923, 2008. 121 с.
20. Про Порядок ведення та доступу до реєстру державної допомоги суб'єктам господарювання : Розпорядження Антимонопольного комітету України від 28 грудня 2015 р. № 43-рп. *Офіц. вісник України*. 2016. № 12. Ст. 528.

#### **Lekar S.I. CONTROL OF STATE AID TO ECONOMIC ENTITIES AS A COMPONENT OF ECONOMIC SECURITY OF THE STATE**

*The integration of the Ukrainian economy into the world economy requires a revision of theoretical and methodological approaches to assessing its efficiency and competitiveness, as well as security. This determines the necessity and special importance of state activities aimed at improving the legal regulation of the state economic system functioning. One of the factors of increasing the competitiveness of the national economy is a controlled and transparent system of state aid regulation.*

*The complex socio-political and military situation in Ukraine is accompanied by an increase in the number of threats to economic security. This has led to the need to revise approaches to understanding the role of national economic security. Economic security is not only the protection of national interests, but also the willingness and ability of government institutions to create mechanisms for the implementation and protection of national interests in the development of the domestic economy, one of which is the institution of control over the provision and use of state aid.*

*State aid has, in fact, an impact on competition and trade in the form of subsidies, tax breaks and other forms of government concessions in favor of certain firms, and therefore may have a negative impact on other firms. Each state (including all EU and WTO States) is provided with more or less support for economic activities (i.e. support for industrial sectors, certain firms, regional development, innovation, investment, trade development, small business, as well as key industries such as transport, agriculture and defence) through the introduction of various support instruments.*

*General directions of improvement of the system of protection of economic competition in Ukraine have been analyzed. Priority procedures of organizational and legal character in relation to functioning of mechanisms of government control of competition environment have been determined.*

**Key words:** state aid, subsidies, state control, state security, economic security.